TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Bí ẩn phù điêu Phật trên đá ở ngôi chùa tại đỉnh núi cao 600m

ISSN: 2734-9195 15:57 23/04/2026

Nằm trên đỉnh núi cao 600m, chùa Am Các (Thanh Hóa) không chỉ là chốn tâm linh linh thiêng mà còn gây tò mò với bức phù điêu Phật tọa tạc trên tảng đá lớn, vẫn tồn tại qua thời gian, thu hút du khách khám phá.

Dấu tích bí ẩn giữa đại ngàn

Giữa trập trùng núi non của vùng đất xứ Thanh, **chùa Am Các** hiện lên như một điểm dừng chân tĩnh tại, tách biệt khỏi nhịp sống ồn ào nơi phố thị. Ngôi chùa tọa lạc trên đỉnh núi Các, cao khoảng 600m so với mực nước biển, thuộc địa phận phường Hải Lĩnh (tỉnh Thanh Hóa). Để đặt chân tới đây, du khách phải vượt qua những con đường men theo sườn núi, len lỏi qua các tán rừng xanh mướt.

Không chỉ nổi tiếng bởi vị trí "*lưng chừng trời*", chùa Am Các còn được biết đến với dấu tích đặc biệt: bức phù điêu Phật khắc trên tảng đá lớn ngay gần khu vực chùa. Đây là chi tiết khiến nhiều người lần đầu ghé thăm không khỏi bất ngờ và tò mò.

Theo sư thầy Thích Nguyên Đại, trụ trì chùa Am Các, trước đây toàn bộ khu vực là vùng đất hoang sơ, cây dại mọc um tùm, đường lên chùa quanh co với độ dốc lớn. Khu đất bằng phẳng rộng hàng nghìn mét vuông trên sườn núi, nơi từng có chùa Hạ tọa lạc chỉ còn lại nền móng cũ và các di vật như bia ký, chân tảng, tượng pháp... được tập kết phía trước. Nếu đi bộ từ chân núi lên chùa phải mất khoảng 3-4 giờ đồng hồ và lần theo các lối mòn hoặc dòng nước chảy.

Năm 2014, sư thầy về đây, huy động nguồn lực để tu tạo, phục hồi chùa Am Các thành quần thể **di tích**, thắng cảnh giữa đại ngàn vùng Nam Thanh - Bắc Nghệ. Trong quá trình này, nhiều dấu tích quan trọng được phát hiện lại như chùa Hạ, chùa Trung, chùa Thượng, tứ phủ, đền Trình, khu lò gạch ngói và đặc biệt là bức phù điêu Phật ẩn trong rừng rậm.

Ngoài ra, việc phát hiện khu lò nung gạch, ngói cổ đã giúp các nhà nghiên cứu có thêm cơ sở xác định niên đại và quá trình phát triển của chùa trong thời kỳ phong kiến. Từ năm 2018 đến 2023, qua các đợt thăm dò, khai quật khảo cổ, vẫn chưa có tài liệu xác định chính xác thời điểm ra đời của chùa. Tuy nhiên, các hiện vật cho thấy chùa được hình thành từ sớm, gắn với thời kỳ Đại Việt và sự phát triển của Phật giáo từ thế kỷ X. Nhiều di vật có niên đại từ thời Trần đến Lê Trung hưng.

Chùa Am nằm trong quần thể chùa Am Các. Ảnh: Lê Dương

Bức phù điêu Phật trên đá

Theo trụ trì chùa Am Các, trong số các di tích đã khảo sát, nổi bật nhất là bức phù điêu Phật trên tảng đá. Đây là loại hình điêu khắc có giá trị lịch sử, tôn giáo và nghệ thuật đặc biệt trong dòng chảy Phật giáo.

Tảng đá có bức phù điêu nằm gần chính điện, dưới tán cây cổ thụ. Bề mặt đá khá phẳng, rộng, khắc họa hình ảnh một vị Phật trong tư thế ngồi thiền. Dù đã bị bào mòn bởi thời gian, các đường nét chính như khuôn mặt hiền từ, dáng ngồi an nhiên vẫn hiện rõ.

Bức phù điêu thể hiện Phật ngồi trên tòa sen, phía sau là hào quang. Nghệ nhân xưa đã tận dụng hình dáng tự nhiên của đá để tạo nên những đường nét mềm mại, sống động. Hoa văn trên áo cà sa và tòa sen được chạm khắc tinh xảo, thể hiện trình độ điêu khắc cao và sự am hiểu sâu sắc giáo lý Phật giáo. Những chi tiết lồi lõm trên đá tạo cảm giác như tà áo đang chuyển động nhẹ trong gió.

Điểm đặc biệt là bức phù điêu thể hiện thủ ấn giáo hóa, biểu tượng của sự giảng dạy và truyền bá Pháp. Hình ảnh các ngón tay tạo thành vòng tròn mang ý nghĩa về trí tuệ và sự vận hành liên tục của chân lý, khuyến khích con người hướng đến nhận thức đúng đắn.

Bức phù điêu Phật trên đá ở chùa Am Các. Ảnh: Lê Dương

Theo lãnh đạo phòng Văn hóa phường Hải Lĩnh, chùa Am Các tọa lạc trên sườn phía đông, gần đỉnh cao nhất của núi Các. Di tích này đã được xếp hạng cấp tỉnh vào năm 2013. Đến năm 2018, Chủ tịch UBND tỉnh phê duyệt kế hoạch khai quật khảo cổ tại khu di tích lịch sử và danh lam thắng cảnh núi Am Các, bao gồm cả khu vực chùa Am Các.

Kết quả khảo sát và nghiên cứu ban đầu cho thấy, nhiều dấu vết kiến trúc xuất lộ trong các hố thám sát, cùng với các di vật thu thập được qua nhiều đợt khảo sát. Những hiện vật này có niên đại trải dài từ thời Trần (thế kỷ XIV), qua thời Lê sơ (thế kỷ XV-XVI) và tập trung nhiều nhất vào thời Lê Trung hưng (thế kỷ XVIII). Đây là những cơ sở quan trọng để xác định thời điểm hình thành và quá trình phát triển của khu di tích tôn giáo này.

Bên trong chùa còn lưu giữ một tượng Phật cổ bằng đá. Ảnh: Lê Dương

Hiện nay, tại chùa Am Các có nhiều công trình kiến trúc tôn giáo như chùa Trình, chùa Hạ, chùa Trung, chùa Thượng và phủ Ngọc Sơn, cùng các địa điểm liên quan như khe Mỗ, mỗ đá, tảng đá khắc hình Phật và khu sản xuất gạch ngói cổ được cho là cùng khoảng niên đại.

"*Với độ cao khoảng 600m cùng tiểu khí hậu đặc trưng suối - hồ - biển - đảo, nơi đây không chỉ là trung tâm Phật giáo mà còn có tiềm năng lớn về du lịch sinh thái và nghỉ dưỡng trong tương lai*", lãnh đạo Phường cho hay.

Nguồn sưu tầm: **vietnamnet.vn**

https://vietnamnet.vn/bi-an-phu-dieu-phat-tren-da-o-ngoi-chua-tren-dinh-nui-cao-600m-2506865.html